

Embedsmænd på slingrekurs

Rollen som embedsmand er udfordret af det nye mediebillede og af et professionaliseret politisk kampagnesystem med magten som vigtigere omdrejningspunkt end politikken og ideologierne.

**AF LISBETH KNUDSEN, ANSVARSHAVENDE
CHEFREDAKTØR PÅ BERLINGSKE OG
KONCERNCHIEF FOR BERLINGSKE MEDIA.**

Bliver der manipuleret med de oplysninger, som videregives til Folketinget i forbindelse med ny lovgivning eller svar på spørgsmål fra Folketingets medlemmer, så informationerne vrides og tilpasses ministerens politiske ønsker? Kan medierne og offentligheden stole på at få sandheden og ikke kun udvalgte dele af den, når vi spørger i ministerierne efter oplysninger i konkrete sager? Hvorfor ser vi pludselig et antal uheldige sager i flere ministerier, hvor der er begået fejl af mere eller mindre graverende karakter i forhold til information til Folketinget?

DJØF har nedsat et uafhængigt udvalg med tidligere departementschef Bo Smith som formand til at belyse hele problemstillingen og arbejdsvilkårene for den moderne embedsmand. Jeg har sagt ja til at deltage i arbejdet i det udvalg, fordi samspillet mellem politikkerne, embedsmændene, offentligheden og medierne er uhyre interessant. Og medierne spiller en ikke uvæsentlig rolle i den sammenhæng. Ja faktisk er måske netop medieudviklingen kombineret med partiernes aftagene medlemsbasis en af de mest afgørende ting, som har forandret spillereglerne for sameksistensen blandt ministrene, Folketinget, embedsmændene og medierne.

Politisk rådgivning

Den moderne embedsmand er nødt til at kunne hjælpe sine politiske chefer på en langt større spillebane end den gamle embedsmand. Den moderne embedsmand skal både kunne give det fulde juridiske og praktiske billede af en situation eller af et forslag med de risici, som hører med, og den politiske sparring, som ministeren har brug for. Læg dertil en evne til at betjene ministeren med den rigtige rådgivning og de rigtige svar inden for meget kort tid på grund af mediernes massive daglige pres.

Den moderne embedsmand formodes både at være innovativ og løsningsorienteret i for-

hold til ministerens ønsker og samtidig have en saglig og faglig stopklods, når ideerne bliver for vidtløftige, og grænsen til, hvad der er »klart ulovligt«, overskrides. Der er en forventning til, at embedsmændene er forandringsparate, nytænkende, innovative og samtidig fejlfrie, juridisk korrekte og gode formidlere. De uheldige sager har givet en angstkultur, hvor det at søge at skjule fejl og få dem til at gå væk i sig selv bliver et mål, fordi fejlene kan få store politiske og personlige konsekvenser. Og embedsmændene er i dag ikke undtaget hverken oppositionens eller mediernes opmærksomhed, når der kører pinagtige sager. Så er det ikke alene ministeren, der hænges til tørre i dag.

Den moderne embedsmand skal have en nærmest synsk fornemmelse for, hvad ministeren kan havne i af problemer med politiske modstandere og i medierne. Den moderne embedsmand skal huske, som departementschefen i Økonomi- og Indenrigsministeriet, Sophus Garfiel, har formuleret det, at han »i virkeligheden arbejder for Dronningen - ikke for en bestemt minister eller regering«. »Det betyder at jeg bliver nødt til at tilrettelægge mit arbejde sådan, at jeg ville kunne have lige så stor troværdighed, hvis regeringen er på oppositionens hænder i morgen«, har han sagt i et interview.

Jeg tror ikke på, at problemet med ministre, der ikke respekterer embedsmændenes faglige råd, eller embedsmænd, der er parat til

» De uheldige sager har givet en angstkultur, hvor det at søge at skjule fejl og få dem til at gå væk i sig selv bliver et mål, fordi fejlene kan få store politiske og personlige konsekvenser.

» Politik bør ikke forvandles til en endeløs notatkrig mellem ministeriernes og Folketingets jurister.

at forvrilde juraen, mere end den kan holde til, for at tilfredsstille ministeren eller fremme egen karriere, løses ved, at Folketinget får sit eget juridiske sekretariat. Det vil blive et misfoster. Det vil blot udløse en usikker ansvarsplacering for skøn, fortolkninger og antagelser, der viser sig fejlagtige. I dag er alt, hvad der foregår i ministerierne, principielt ministerens ansvar. Alt andet vil give en forplumret lovgivningsproces. Jura er ikke en eksakt videnskab, men beror ind imellem på nogle skøn. Sådan må det være, og embedsmændene bør have en ret til at være åbne om det.

Politik bør ikke forvandles til en endeløs notatkrig mellem ministeriernes og Folketingets jurister. Så hellere en opstramning af embedsmandsrollen, størst mulig offentlighed omkring lovgivningsprocessen og en stærkere whistleblower-ordning, hvis ministre manipulerer med oplysninger til Folketinget.

Jeg tror heller ikke på, at løsningen er viceministre eller statssekretærer. Det vil blot øge bureaukratiet og koordineringsproblemerne i ministerierne. Men ministre har i dag brug for det, som er etableret nogle steder – et politisk sekretariat, som kan hjælpe til med politikudvikling og måske skubbe lidt til styrelser og ministerier, hvor det er vanskeligt at tænke nyt og forandre tingenes tilstand, fordi sådan ”har vi aldrig gjort”.

Den aktuelle situation omkring embedsmændene og de alt for mange uheldige sager vidner for mig ikke om, at vi skal smide den danske model med den politisk farveblinde embedsmand over bord og kassere den som udtjent. Kigger man sig omkring i Norden og andre steder, så findes der ikke et bedre og

mere enkelt system. Hvad er så løsningen? Langt mere åbenhed i lovgivningsprocessen og ændrede procedurer for inddragelse af befolkningen, interesseorganisationer og berørte parter i debatter om større forandringer og reformer. Og desuden en genopfriskning af embedsapparatets rolle som den faglige og juridiske kompetence, der skal sikre, at ministre ikke handler lovstridigt eller sætter borgernes retssikkerhed over styr.

Demokratisk defekt

Vi har en defekt i den demokratiske debat, og den mangler i høj grad politisk substans. Eller flere defekter, burde man nok sige. Når ideologierne er væk, så tager personsagerne og personfnidderet over. Så bliver den personlige profilering vigtigere end den politiske, og valgkampene en skønhedskonkurrence på karisma og troværdighed.

Når de politiske substansforskelle er væk, fordi alle kæmper om midtervælgerne i det politiske spektrum, så tager taktikken over. Så bliver kampen om den offentlige mening vigtigere end holdninger og jura. Og medierne er den arena, hvor den politiske kamp udkæmpes. Nu mere på at svine modstanderen til end at fremhæve egne gode ideer, og mere på at mestre ”sweet-talk” til midtervælgeren og tale om den ”nødvendige” politik end på at være konkret og helhedsorienteret.

Når helheden er væk, tager enkeltsagerne over. Vi er blevet politiske forbrugere mere end vælgere med en helhedsbetragtning på samfundsudviklingen. Derfor bliver enkeltsagerne afgørende for den politiske positionering. Og embedsmændene i ministerierne ved ganske godt, hvad en enkeltsag kan udløse af politisk furore på et par timer i medierne centrifuge.

» ... Så bliver den personlige profilering vigtigere end den politiske, og valgkampene en skønhedskonkurrence på karisma og troværdighed.

Interessen for Christiansborg og den nationale politik er helt ude af proportion i forhold til interessen for det lokale, det regionale og EU. De nationale medier prøver at gøre alt til et Christiansborg problem, og folketingspolitikkerne spiller med på det, fordi det giver profil og indhold til folketingsmedlemmerne.

Når tilliden er væk, tager jagten på skandalen over. De politiske reportere har mistet tilliden til, at de oplysninger, de får i ministerierne, er korrekte, fyldestgørende og hele sandheden. Derfor jagtes der mere skandaler, interessante bilag og sensationer end oplysning.

De politiske journalister oplever en meget svært gennemtrængelig barriere i forhold til embedsværket og ekstrem vagtsomhed, når en sag skal belyses og undersøges. Med det nuværende mediepres er både spindoktorer og presseafdelinger en forståelig modreaktion, men det har til gengæld ødelagt meget i formidlingen af konkret baggrund og viden til journalisterne direkte fra dem, der ved, hvad det handler om.

Når medierne bliver modpart, så er det ikke karrierefremmende for en embedsmand at tale med dem. Så får medierne ikke adgang til de rette kompetente embedsmænd eller de rette baggrundsinformationer. Når ministre mangler politik og skal gøre sig som fagekspert i stedet for politikere, så mister vi kontakten til embedsværkets faglige kompetencer. Embedsmændene tør mange gange ikke udtale sig, fordi de frygter, at ministeren gerne selv ville være den, der kom i medierne på faktuel oplysning om en sag.

Når tiden er knap og medieeksponeringen er en vigtig politisk valuta sammen med troværdighed og overholdelse af valgløfter, så bliver teflonsvar og tågede forklaringer, som øger disrespekten over for politikere og embedsmænd, en beklagelig kendsgerning. Når partiernes medlemsorganisationer skrumper spiller forholdet til medierne en større rolle og den direkte kontakt på de sociale medier bliver et middel til at forsøge at omgå de professionelle mediers nyhedskriterier og redigering under dække af den direkte kontakt til befolkningen.

Det er faktisk i høj grad forståeligt, at embedsmændene er på slingrekurs i forhold til deres oprindelige rolle. Vi må derfor diskutere, hvordan vi kan opstille nogle rammer for den gode embedsmandsrolle, som passer

ind i et dynamisk samfund i langt hurtigere forandring end tidligere, med politikere, der stiller nogle andre krav end tidligere, og hvor borgerne forudsætter åbenhed, medinddragelse og netop troværdighed fra embedsmændene såvel som fra politikere. ■